

127 . Jupa | Comuna: mun. Caransebeș | Județ: Caraș-Severin | Punct: La Drum - Zăvoi (Cetate sau Peste Ziduri) | Anul: 2001

Anul: 2001

Cod RAN: 51038.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Domestic

Autori: Adrian Ardeț, Lucia-Carmen Ardeț

Instituții: Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță, Caransebeș, Liceul Teoretic "Traian Doda" Caransebeș

Raport

Scurtă prezentare a sitului

Rezervația Arheologică de la Tibiscum-Jupa a fost inaugurată în anul 1980 (Bona/Gumă/Groza 1990, 140-144) însumând o suprafață de teren de cca. 17 ha în care sunt protejate monumentele romane scoase la suprafață în urma cercetărilor arheologice. Primele cercetări arheologice sistematice sunt inițiate în anii 1923-1924 de către G. G. Mateescu de la Universitatea din Cluj și Ioan Boroș din partea Comisiunii Monumentelor istorice, Filiala Banat. Aceste cercetări au rămas nepublicate, materialul descoperit păstrându-se la Muzeul din Lugoj.

În anul 1964 Marius Moga împreună cu un colectiv de cercetători de la Muzeul Banatului din Timișoara (Moga 1970, p. 135-149; Moga 1971, p. 55-56, Fig. 1-2) din care au făcut parte Ortansa Radu și Florin Medeleț desfășoară o activitate remarcabilă dezvelind o bună parte din castru și așezarea civilă aflată la N de acesta. Din anul 1975 în colectivul de cercetare sunt cooptați alături de mai vechii cercetători și Doina Benea arheolog la Muzeul Banatului din Timișoara și Richard Petrovszky de la Muzeul din Caransebeș (Moga/Medeleț/Benea/Petrovszky 1979, p. 215-218).

Începând cu anul 1976 și până în prezent, la Tibiscum au existat două colective de cercetare, unul coordonat de către Doina Benea (Benea/Bona 1994), reprezentând Muzeul Banatului din Timișoara și celălalt colectiv condus de către Petru Bona (Bona/R. Petrovszky/M. Petrovszky 1982, 311-330-Bona/R. Petrovszky/M. Petrovszky 1983, 405-432-Bona/Petrovszky/M. Petrovszky/Rogozea 1982, 185-207) reprezentând Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș, din care au făcut parte R. Petrovszky, M. Petrovszky, P. Rogozea și S. M. Petrescu.

Obiectivele cercetării

Pentru campania arheologică 2001 ne-am propus executarea unor lucrări de conservare primară la clădirile aflate în incinta "Așezării civile" aflate la N de castrul militar clădiri aflate într-un stadiu avansat de degradare.

Pentru a facilita lucrările de conservare, prima etapă a reprezentat-o curățarea și degajarea terenului din perimetrul drumului roman și a clădirilor XIII (4), IV (?) și V(5) dezvelite și conservate de către Marius Moga și colaboratori în anii 1965-1974.

Rezultatele cercetărilor și interpretarea lor

Campania arheologică s-a desfășurat în perioada 1-30 iulie 2001 și a fost finanțată de către Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș. A fost curățat drumul roman pe o porțiune de 50 m N-S, a fost degajat pământul aruncat peste clădirea XIII(4) și s-au curățat suprafețele clădirilor IV (?) și V (5) care pe parcursul lunilor octombrie-noiembrie au fost conservate.

Drumul roman

Cunoscut mai mult din fotografiile făcute de către Marius Moga și prezente în expoziția Muzeului Rezervației Arheologice de la Tibiscum, drumul care străbate așezarea civilă are o lățime de 7 m și este pavat cu lespezi de calcar. Datorită vegetației abundente crescută aici s-a considerat că acest drum are o lățime de 3,50 m (Benea/Bona 1994, 64), existând numai sporadic lespezi de calcar.

Cu ajutorul elevilor de la cercul de arheologie "Constantin Daicoviciu" de la Liceul "Traian Doda" Caransebeș am reușit să curățăm o porțiune de 50 m ce pornește din capătul nordic al așezării și merge până în dreptul clădirii III (3). Drumul este bombat la centru și are o substrucție din nisip fin. Lespezile de calcar sunt grupate în trei zone ale porțiunii curățate de noi. Acestea au dimensiunile de 1 x 0,5 m și o grosime de 0,25-0,35 m. Cel mai bine sunt păstrate în colțul clădirii III, unde constatăm dispunerea acestora pe o suprafață de 2,5 x 7 m.

Nu am descoperit material arheologic, decât cu excepția micilor fragmente ceramice și a bucăților de cărămidă.

Pregătirea Clădirii XIII (4) pentru conservare

Lucrările la acest obiectiv au presupus degajarea pământului aruncat peste o parte din clădire de către cercetătorii care au săpat aici în urmă cu ani. În acest sens am trasat o casetă de 10 x 4 m în care a fost degajat terenul de pământ și dărâmat până la nivelul fundației zidului care se prelungește în formă de L. A fost curățat acest zid din piatră de râu legat cu mortar, care are o grosime de 0,6 m. La cca. 0,8 m de temelia zidului a apărut o bază de piatră și cărămizi cu dimensiunile de 0,65 x 0,55 m. Noi nu am curățat decât până la nivelul podelei care este confecționată din lut galben și nu prezintă urme de cercetare arheologică. Datorită faptului că această clădire nu a fost cercetată integral am considerat oportun să oprim lucrările de pregătire a conservării primare la această locuință până când nu vor fi terminate lucrările de cercetare arheologică.

Conservare primară

La sfârșitul lunii octombrie 2001 au început lucrările de conservare primară la Clădirile IV (?) și V (5) din Așezarea Civilă de la Tibiscum-Jupa. Aceste lucrări au presupus reclădirea porțiunilor de zid dărâmate sau repararea în cazul în care stricăciunile nu au fost atât de mari. Menționăm că lucrări de conservare la aceste clădiri nu s-au mai făcut de trei zeci de ani!

Clădirea IV (?) a fost cercetată de către Marius Moga, care o și conservă. Dimensiunile clădirii sunt de 9,5 x 7 m, temelia zidurilor care este în picioare are o grosime de 0,6-0,7 m.

Clădirea V (5) cercetată și aceasta tot de către Marius Moga în anii '70 apare în literatura de specialitate ca fiind o clădire cu destinație necunoscută (Benea/Bona 1994, 65). Fundațiile sunt realizate din piatră de râu legată cu mortar având dimensiunile de L/față = 19,5 m, L/spate = 18 m, l/N = 18 m și l/S = 19,5 m. Ca și în cazul celorlalte clădiri, grosimea zidurilor variază între 0,6-0,7 m.

Fundațiile ambelor clădiri au fost acoperite cu o șapă de ciment cu o grosime de 0,5 m.

Tehnici de cercetare și conservare utilizate

Au fost folosite metodele obișnuite, zidăria din piatră de râu nu a prezentat probleme deosebite pentru a folosi metode și soluții ingineresti.

Obiectivele cercetărilor și conservărilor viitoare

Pentru protejarea și conservarea ansamblului arhitectonic roman de la Tibiscum se impun în perioada imediat următoare atât lucrări de conservare primară, cât și lucrări de restaurare care să poată deschide acest complex arheologic spre vizitare de către marele public. Pentru ca să putem efectua lucrări de restaurare se impun cercetări arheologice de urgență pentru finalizarea Clădirii XIII (4). Un element foarte important în cunoașterea așezării civile de la Tibiscum îl reprezintă drumul care străbate așezarea. Acest drum după informațiile noastre nu a fost secționat de către Marius Moga, neexistând nici o corelație între acesta și dezvoltarea construcțiilor din piatră. În acest sens propunem o secțiune de 10 x 4 m în dreptul Clădirii I (1), după care vom întocmi documentația necesară trecere la restaurarea drumului și completarea acestuia cu

---

lespezi de calcar.

Pentru anul 2002 propunem continuarea lucrărilor de conservare primară la Clădirea VI (6) și curățarea în continuare a drumului roman până în capătul așezării.

Informații suplimentare online

[Raportul 1408 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
